

106065

B. ØSTRING

N-1322 HØVIK, 16. januar 1992.

FJORDVEIEN 77 B
TELEFON: (02) 53 09 54Kjære Per ^{Sab}

Først ønskes dere begge et riktig godt nytt år fra Bergljot og meg. Eller kanskje heller mange gode år fremover.

Så beklager jeg at dette har tatt tid; men forholdet er at jeg hele tiden er borte i så alt for meget og synes at jeg må la alt som gjelder historikere o.l. gå noe forran.

Jeg legger ved de rap. jeg har som gjelder avsendelsen av papirene. (Hvis du den gangen skrev tilsvarende, kunne det være artig om du sendte meg et kopi for oppbevaring sammen med det jeg har.) Kopi av et notat fru Maria kladdet følger også. Min mening er at hun husker feil. Jeg kan også vanskelig tro at jeg ville foranledige avsendelsen uten at hun var innforstått med det. Jeg sa vel også dette til henne, men da jeg forsto at hun ville føle det som om hun sviktet sin mann om hun hadde vært ansvarlig for vekksending, holdt jeg ikke på mitt. Vi var vel også på det tidspunktet redd for at hun igjen kunne bli satt på selle. Derfor fikk min rapport en form som holdt henne uten ansvar.

Den lille lappen ble skrevet av Fritz Evensen, en av Gjestene og gitt til min kone. På en eller annen måte hadde han fått rede på at 3 ting (mappene) var kommet til nr. 19. Og denne meldingen gjorde at jeg følte meg trygg for at papirene var kommet frem. Men Heinrich Meyer med fler plukket altså ut det som passet aktoråtet og stakk resten unna. Dødsdommen var vel felt alt før "rettssaken", så forsåvidt kan vel f.eks. du når du skriver håpe at nettopp disse dokumentene kan bli utgitt, siden de kan si meget om hva man ønsket ikke skulle komme opp.

Ser at jeg har glemt gi deg et par adresser.
Ørnulf Lundesgaard (Ragnhild), C.P.20. Ch - 1000 Lausanne 23.
Rolf Hesstvedt, Steinspranget 62. 1156 Oslo.

Terboven talte i NRK den 29/6.1941. Se side 19 i Ole Andreas Dahls hovedoppgave som jeg sender med. Siden jeg stadig har bruk for å henviset til den, må du være forberedt på at jeg må be om å oppgaven tilbake på meget kort varsel. Jeg skal også sende deg annet stoff senere om frontinnsats.

Så til Gjestene. Jeg ble innkalt til fylkesfører i FO 2, Holm, og spurt om jeg kunne ta på meg ansvaret for å lede en indre sikring av Quislings person og svarte ja. Jeg ble lovet å få ca. 20 mann som hadde anledning til å bli innkassert. Fant på Gimles området Baumannvillan som sto ubenyttet, fikk ordnet med en kokke osv. De 20 skulle være gamle partimedlemmer eller slike vi stolte fullstendig på. Min frykt var større for at noe kunne skje fra tysk side enn fra Hjemmefront eller liknende. Noe av det første jeg i hemmelighet gjorde var derfor å skaffe en hurtiggående båt for også kunne komme ut sjøveien med Quisling om nødvendig. Bygdøy var jo den gang forbundet med "fastlandet" over et meget smalt område ut til siden for en vei under en fjellskrent.

Årsaken til min tvilen på SD eller lignende kom av at det gikk rykter om at noe ville skje med Fuglesang på grunn av hans stadige påvirkning av Quisling i nasjonal retting. Dette kom jo også frem idag og ble gjort meg kjent gjennom Ole Brunås og en annen. Etter hvert svirret også rykter om at Leib i Germanische Leitstelle bygget opp en eller annen form for hemmelig organisasjon med norske frontkjempere. (Senere har det vist seg at ikke helt få, ble sendt til utdannele som "varulver".)

De vaktstyrker som fantes var Førergarden som stilte vakter rundt området. Mannskapene var for over halvpartens vedkommende unge gutter som var innkommandert av f.eks. fylkesfører Rogstad. (Trøndelag). I porten var det politifolk som det ikke var noen kontroll med om de var loyale eller ikke. Quisling ble v/ forflytninger fulgt av en sivilvakt i vanlige biler. Quisling kjørte i en Mercedes 770 K han hadde fått av Hitler. Den veide 5 tonn. Hadde en 8 sylindret rekk motor. Hadde 42 mm tykt panserglass. Karosseriet var stål med et aluminiums karosseri utenpå.

Mine Gjester avpatruljerte veiene og deres omgivelser en tid før hans avreise og også til andre tider. Farlige hekker ble kuttet ned. Avtaler gjort med marinen som holdt til i Folkemuseet. Folk som bodde langs veier og senere hele Bygdøys befolkning ble kartlagt og delvis oppsøkt. Da vi visste at Brønnsjefen på Smestad Nossum formodentlig var leder i hjemmestyrkene, ^{Tog de var i NS} ~~o~~talte jeg med eier, at den store garasjen i Klostervillaen ble stilt til min disposisjon. Og her plasserte jeg en brannbil med hirdfolk fra Oslo som bemanning. (Blant andre "Vaskeriknudsens"). Tjenesten falt ikke i alles smak i en så spesiell tid, så i tillegg fikk jeg istand annen tjeneste. Undersøkelser i Fyresdal, noe tjenestegjøring på Slottet (Var det ikke en av Gjestene som fant den gjenglemte dokumentmappen?) og også permisjoner ble gitt til deltagelse i f.eks. Hirdens forskjellige øvelser m.v.. Jeg og andre foretok også kontroll av vaktposter, håndverkere etc.. Ellers begynte fru Maria å oppfatte oss som en slags spesielle mennesker hun kunne beskjefte seg med, be om tjenester og gjerne føre samtaler med. Jeg hadde hustelefon og fikk skjelden være i fred hvis hun hadde vanskelig for å sove. Særlig måtte jeg holde meg i kontakt med de som var orientert når det var luftalarm.

Quisling hadde tydelig et behov for å snakke med andre enn de vanlige. Og hadde, ¹⁹⁴⁴ kjent meg helt siden et møte i Sollia for NS i Oppland, senere i NSUF sammenheng og kanskje først og fremst hjemme ved hyggelig samvær i min svigerfamilies hjem - Eleanor og W.F.K. Christie. Og han likte tydelig meget godt å snakke med min kone Anne Eline. Han var også i vårt bryllup hvor han løp ut etter oss og kastet et eller annet fra kjøkkenet i mangel av risengryn. Nu ble det til at han de fleste morgener - før han gikk ut til bilen - etter et breitt smil tok seg tid til samtaler. Det kunne dreie seg om vår og føre om Snorre og historie. For en stor del også om rapportene han fikk inn fra de forskjellige NS-avdelingene. De var svært stereotipe og optimistiske. Og de gav etter min mening et feilaktig bilde av situasjonen med "papiravdelinger" og manskaper som i noen grad gikk igjen f.eks. i Hird og Germ.SS. Hva jeg

selvfølgelig gjorde ham oppmerksom på. Det ble etterhvert til at han lot meg få ting den ene dagen for samtale den neste. En ting som irriterte ham sterkt, var min påpeking av hvordan Leib fikk tallene for Germ.SS opp ved å sørge for at sårede frontkjempere, uten eget ønske, ble innrullert i formasjonen som derved mer og mer fikk preg av å være frontkjempernes organisasjon. (Dette kunne Leib gjøre fordi han kunne lønne Stormførere o.a.. Og for ham personlig var det også viktig å kunne fremvise en fremgang og høye tall så han ikke ble sendt til fronten.) Quislings ønske var jo at flest mulig skulle gå inn i regulære Hirdavdelinger.

Ved inngangen til Bygdøy bodde Johan H.Andresen oppe på fjellknatten der Bygdøyveien tok inn. Jeg fikk rapport om at tyske kjørte vekk lastebiler med møbler derfra og fikk fastslått at eieren var reist til Sverige. En gartner var sterkt fortvilet over det som skjedde. Jeg nevnte dette for Quisling som mente dette var en skam og ba meg undersøke dette nærmere på Victoria Terrasse. Jeg fikk fastslått at 3 jernbanevogner skulle være lastet opp eller allerede sendt avgårde til Tyskland. Quisling fikk ordnet med at eiendommen ble erklært som statens gjestebolig og så vidt jeg forsto på fru Andresen, da jeg fikk politiet i Møllergaten ca. 10 mai til å kjøre meg dit, var det meste kommet tilbake. Jeg fikk i hvertfall sterk ros av henne, for garneren hadde informert henne i detalj. Den siste tiden hadde jeg sikring fra Gjestene boene der. Og de hadde også tydelig gjort et godt inntrykk.

Det siste året av okkupasjonen begynte Leib å trekke inn dimitterte frontkjempere som hadde undertegnet en erklæring ved dimisjon om at "de ved krig i Norge eller umiddelbar nærhet" var villige til igjen å tre inn i tjenesteforhold. Jeg fikk da i oppdrag snarest å få oversikt over frontkjemper som var hjemme for å få stoppet dette. Oversikt skaffet jeg fra Frontkjemperkontoret og fra Leibs eget kontor gjennom en tysk ansatt som het Strastad og ^{sva}åvåget dette. I alt nesten 5.000 navn. Selvfølgelig var en masse av disse "ute" og en rekke adresser gale; men alle ble kartotekført på kort laget i et trykkeri i Cittypassasjen hvor far av før nevnte Evensen var ansatt eller kanskje eiet han det. Kortene var doble og hadde øverst farvefelt for betegnelse av avdeling. Marine var f.eks blå. Jeg fikk i forbindelse med dette grad av overløyt-nant i Førergarden. (Også for å sikre meg.) Quisling godkjente en skrivelse om at tilskrevne var rulleført i Førergardens Reserve og derfor ikke kunne inngå annet tjenesteforhold uten å være gitt permisjon fra Quisling. Alt ble gjort ferdig i stor hemmelighet på Slottet hvor jeg fikk kontorer i søndre fløy. (En av mine kontordamer var søster av tegneren Hetland.) De nesten 5000 brev gikk ut på en gang. Og Quisling ba meg holde meg innen Gimleområdet en ukes tid. Om nødvendig kjøre med ham i hans bil. Om tysk sensur fikk stoppet noe vites ikke. Men Leibs raseri var stort og innkallingen stoppet momentant. (iflg.Strastad.)

Da jeg fikk kontorene kom vaktmester Iversen og ville at jeg skulle hente møbler og hva jeg måtte trenge i Slottskirken hvor de skulle være lagret. Jeg lot ham ordne det og sendte ubrukelige ting til bake. For å smigre seg inn antydte han at jeg godt kunne skaffe meg "kongelige suvenirer" ved å beholde ting. Da de kongelige kom hjem fikk han Kongens Fortjenestemedalje for å ha tatt så godt vare på alt. Helt andre burde heller vært belønnet.

En morgen kom du ned på mitt kontor og fortalte at du dagen før for 2. eller 3. gang hadde hatt besøk av en menig frontkjemper som ikke hadde villet fortelle noe til andre en Quisling personlig om hvorfor han kom. Quisling var bortreist og du lurte på om jeg kunne "få ut av ham" hva det gjalt når han neste gang kom. Det skjedde alt samme dag. Og jeg fikk historien. Han og noe over 20 andre som var inne på et Hirdstevne - alle fra Nord-Norge - fikk ordre om å avmarsjere til et tysk depot hvor de ble oppkledd med tyske uniformer og neste dag avsendt til Tyskland. De hadde fått skriveforbud og ble ikke gitt anledning til på annen måte å varsle familie. De kom til en lukket utdannelses leir hvor det straks oppsto vanskeligheter da bare et par kunne litt tysk. Leirledelsen ble bestyrtet fordi det her ble utdannet såkalte Varulver i dypeste hemmelighet. Karene fikk valget mellom å melde seg til frontinnsats, gjøre et eller annet i Organisasjon Todt ut krigstiden og en tredje ting som lå i samme gate. Og de måtte avgi skriftlige løfter om taushet o.a.. De valgte ikke krigsinnsats og var efter måneder nu havnet i Smestadleiren hvorfra de akkurat denne uken losset jernbanevogner på Vestbanen. En grei tysk vakt lot vedkommende få slippe fra. En var død under oppholdet i Tyskland og familien neppe varslet. Jeg oppsøkte den eneste jeg kjente på Victoria Terrasse en T (som jeg i 1942 fikk sendt hjem fra Legionen da han oppførte seg mer tysk enn norsk) og ^{under} samtale ^{under} røbet han, at de som stelte med hemmelige forberedelser om de tyske skulle trekke seg ut, spiste på kasinoet i Stortingsgaten 20. Navnet Stotz ble også nevnt. Stortingsgaten 20 var jeg godt kjent i. Tok ulovlig på meg min Legions løytnantuniform og gikk til kasinoet via baktrappen. Efter å ha orientert meg litt, bemerket jeg - til en av dem som vartet opp - at det var forunderlig at Stotz ikke var tilstede. Det foranlediget at han pekte ham ut. Mannen satt alene og jeg gikk rett på sak; men med en løgn om at Quisling var sterkt fortørnet over det som var skjedd og ^{gj} ba ham nærmest om råd, for hvordan vi sammen kunne få dette ut av verden uten at noe ble kjent. Han hadde ingen myndighet men hans sjef Romeik skulle komme til Oslo fra Nordland samme dag og han mente at det selvfølgelig var en umulighet at norske vennligsinnede skulle gå under bevoktning her i Norge. Enden ble at Leibs tjenestested måtte ut med en betydelig sum til hver enkelt. Penger, som ble utbetalt fra Hirdstaben ved Orvar Sæther. En tid ville ikke Orvar snakke med meg. Leib snakket vel egentlig i dette året ikke med meg, bare overhøvlet meg.

Da meldingen om kapitulasjon kom over radio var jeg på Slottet og jeg mener at jeg stormet opp til deg eller Lundesgaard og sa fra. Quisling ble varslet og såvidt jeg husker reiste han like efter til Skaugum. En av dere sa meg at han så rasende ut.

Uten at beskjed var gitt om det møtte forskjellige uniformerte avdelinger opp på Gimle i maidagene. På et trikkekort noterte jeg antallet efterhvert som de meldte seg. Samlet var vi ca. 280 mann. Quisling innskjerpet flere ganger at det ikke måtte benyttes våpen. Og efter at han på repotet i trappen opp til 1. etg. hadde tatt avskjed med fru Maria og jeg hadde fått beskjed om ikke å følge ham (som jeg ønsket) men være til hjelp for Maria (jeg regnet jo da med at jeg senere kunne kjøre henne til Kongssæteren for beskyttelse ^{der} av henne, sammen med Quisling.) ga han beskjed om at alle vakter skulle dimitteres og våpen samles inn, helst også fra militære

og at jeg igjen måtte ta kontakt med Jonas Lie og Riisnæs og varsle om at han og de andre ministrene nu var dratt til Møllergaten og at han ønsket dem også dit. Jeg hadde før snakket med Riisnæs og gitt beskjed om at de skulle komme til Gimle. Eventuelt at vi kunne hente dem. Jeg hadde også sendt en frontkjemper Jacobsen dit ut for å ta dem med seg i sin bil til Gimle.

Min avtale med Møllergaten etter at Quisling var reist gikk ut på at de som ble sendt ut for å beskytte stedet skulle melde seg i vakten for at det ikke skulle skje misforståelser. Imidlertid får jeg av en av pike høre at "blåpoliti" sniker seg oppover langs alléen. Alle våre våpen var på det tidspunktet samlet inn og lagt i garasjen - også de fra førergårdens brakke. Og alle sendt hjem untagen politiet i porten. Jeg ringer porten for avklaring og avtaler at et par av "våre" skal møte deres ansvarlige i alléen. Det ble også nevnt at våpen var samlet inn osv. De 2 som gikk ut ble kommandert hendene i været og med våpen i ryggen kommer de inn hoveddøren. Hvorefter vi som er der også må opp med hendene og blir stilt med ansiktet mot veggen. Han som ledet var på dette tidspunktet meget brysk. Det ble forlangt taushet av oss. Men da de i grupper skulle undersøke huset fikk jeg en eldre rolig politimann som sto ved siden av meg helt til venstre, til å forstå at vi selv hadde kontaktet Møllergaten og at vi jo nu hadde samme interesser, å bevare hus og verdier intakt. Han fikk lederen til å forstå at vi kjente huset og det ble delt opp i 3 eller 4 grupper som hver skulle ha med en av oss. Jeg fikk det ordnet slik at jeg skulle være sammen med deres leder og at vi skulle ta l. etg.. På forhånd hadde jeg avtalt med fru Maria at hun skulle være i det store rommet med peis. Da vi var kommet opp trappen åpnet jeg døren og sa "Fru Maria Quisling". Jeg ønsket jo en markert overtagelse fordi det ville være det naturlige overfor henne. Hun reiste seg og inngav ham tydelig den respekt som gjorde at han fra det øyeblikk helt la av seg sitt diktatvesen. Etter en samtale hvor hun opptratte full av charme og også smilte, sa hun at hun ville trekke seg tilbake for å hvile. At hun hadde hatt et anstrengende døgn og også regnet med å skulle treffe sin mann igjen senere her eller hvor man fant det riktig i overgangstiden.

Vi 4 som sto igjen var inne ved den store globusen da vi hørte fru Marias sterke og meget sinte røst. Jeg løp foran opp en vindeltrapp til 2. etg. og får se et syn som er like levende for meg idag. Maria sto holdende en i jakkekraven og en i nakken og dunket 2 menn mot hver andre mens hun rope flere ganger. "Skamme dere. Jeg er Norges førstedame og så skal dere vise verden meg, i negligjé". Den ansvarlige var nu blitt Marias kavalier og åpnet fotoapparatet og rev ut filmen. Han innså vel også at hun i grunnen hadde rett i at verden ikke skulle opplyses på den måten, om det som skjedde. De 2 var svenske journalister som på en eller annen måte hadde kommet seg inn og kanskje fulgt henne opp for så å rive døren til hennes påkledningsværelse opp. Hennes øst-temperament og styrke kjente de jo ikke. Jeg har på følelsen at du også var borte i disse svenskene og at det var din samtale som senere sto i svenske aviser som et intervju. Jeg skal ha kopi av det et eller annet sted.

Gjennom den kontakt som oppsto mellom deres leder og meg forstå han nok at vi hadde felles interesser og at vi var ærlig

innstilt på å redde Gimle gjennom overgangen. Avisenes hets var jo heller ikke begynt å virke og dertil var det jo samlet mennesker utenfor hovedport og andre steder. Derfor gikk han med på å anmode Møllergaten om å sende en vaktstyrke og at han skulle foreslå at vi som var der skulle bli der inntil videre. Hverken han eller jeg var vel heller på det tidspunktet klar over om hvorvidt Quisling kunne bli internert her. I hans del av samtalen erindrer jeg en setning som lød omtrent slik: "Og så er det noe kjøkkenpersonal og piker samt sjåføren som bor her og noen som stiller hønene og slike. De bør vel helst ordne seg og bli her?" På en slik setning kunne ikke svaret bli annet enn ja. Så han og jeg var tilfredse. Jeg lot de som ønsket det dra hjem. Forholdsvis raskt kom en lagfører fra hjemmefronten med 7 eller 8 mann. (Jeg mener han het Kagge). Han fikk klar beskjed om å holde seg til meg og gjorde straks vending mot meg og honør idet han sa: "Javel Østring". Og slik ble forholdet. Da representanten fra Møllergaten dro lovet han meg at det skulle komme mer manskap før kvelden. Siden jeg hadde uttrykt frykt for at kommunistiske elementer kunne forsøke seg i den uklare situasjonen, sa han at de - som de første - skulle komme fra vest. Det kom så mange at Kagge (?) ble troppfører og sammen omhet vi med forleggning, vaktoppsetting at matvarer skulle bringes over fra førergårdens brakker og tilberedes på Gimle. At "vi" skulle holde oss inne og på plassen (terassen) mot syd. Avvik fra dette skulle Kagge og jeg avtale over telefon. Heller ikke mathenting skulle skje uten varsling. Avtalen ble neste dag satt opp skriftlig. Vaktholdet var helt rettet utad og jeg deltok i inspeksjon også om natten. Etter noen dager ble styrken øket til ca. et lite kompani. Avtaler var gjort om at fru Maria skulle flytte til fru Prytz i Hafrfjordsgt.7, over telefon var vi blitt kjent med den opphisselse som ble pisket opp og at våre familier ble arrester, utgående telefoner ble avstengt. Noen av de nye vaktene var tydelig irriterte over at vi satt lunt og godt inne, spaserte på terassen og etter deres mening levet herrens glade dager på Quisling brennevin og fine steker, fortalte Kagge meg. Jeg foreslo at han og hans lagførere skulle være med på en sightseeing inne på Gimle. Og jeg tror 3 puljer ble ført rundt og vi endte da ved Quislings store skrivebord hvor hver fikk hans visittkort og så langt det rakk, en lommealmanakk (Ny tid.?) med Quislings bilde foran. En dag senere ringte jeg Møllergaten - hvem jeg alltid hadde kontakt med kan jeg ikke huske, men vedkommende var meget korrekt og vi kunne snakke svært åpent om hva som var praktisk å gjøre - og etter å ha fortalt om situasjonen spurte jeg om ikke han også fant det riktig at de nu overtok ~~det~~ hele ansvaret for Gimleområdet, helst da fortsatt under "Kagge" som burde gis noe mer enn kryssbandolæret for å poengtere sin stilling. Han kjente jo nu det hele. Unødvendig kvinnepersonal ville jeg få til å reise, men få de som kokte til å bli. For oss mannlige var det vel så at de ville finne det naturlig at vi ble foreløpig arrestert? Han mente at slik ble det vel at dette måtte løses og ville ta dette opp med den rette. Takket meg og ba meg takke de andre for hva vi hadde ydet ved å bli der ute og spurte om jeg hadde yderligere ønsker. Jeg sa at jeg ikke visste hvor Grini - som jeg hadde hørt mange ble brakt til - lå, men at jeg antok at det var et sted med natur rundt og ikke bare fengselsvegger, så kanskje var det å foretrekke å komme dit. Vi fikk beskjed om at vi skulle hentes gitt av en eller annen som hadde vært brysk til en eller annen hos oss. Og de som hentet oss over til Førergården for forhør var helt andre typer. Men deres ordre lød på at vi skulle til Grini. Hvortil vi jo kom og fikk vårt første bekjentskap med stedet. Med nesen mot veggen i innkjøringen.

Når jeg har skrevet dette så omfattende er det fordi jeg aldri tidligere har gjort notater om denne tiden og gjerne også vil la kopi av dette ligge her hos meg. Slutter her nederst på arket.

Hilse fra 1946